

IN MEMORIAM
Fra Petar Anđelović
(Boće kod Brčkog, 9. XII 1937. – Sarajevo, 14. I 2009.)

Friar Petar Anđelović
(Boće near Brčko, December 9, 1937 – Sarajevo, January 14, 2009)

U Franjevačkom samostanu na Bistriku u Sarajevu, u 72. godini života, u srijedu 14. siječnja 2009. godine, preminuo je ugledni franjevac, dugogodišnji provincijal Franjevačke provincije Bosna Srebrena fra Petar Anđelović.

Fra Petar je rođen u mjestu Boć kod Brčkog 9. prosinca 1937. Osnovnu školu završio je u rodnom Boću, gimnaziju u Visokom, novicijal u Kraljevoj Sutjesci, filozofsko-teološki studij u Sarajevu (1960-1964) i Fuldi (1964-1966), te studij publicistike u Münsteru (1972-1975). Za svećenika je zaređen 1964. godine. Bio je kapelan u Essenu od 1966. do 1972. godine. U Provinciju se vratio krajem 1975. te službovao kao tajnik Provincije, župnik u Zenici i gvardijan u samostanu sv. Ante na Bistriku u Sarajevu. Biran je za definitora Provincije (1973-1976). Obnašao je službu provincijala u teškim ratnim vremenima nemilosrdnog uništavanja Bosne i Hercegovine, od 1991. do 2000. godine. Od 2003. provincijski je asistent FSR-a.

Za vrijeme studija publicistike zanimao se oko pitanja i problema primjene suvremenih sredstava komuniciranja u naviještanju evanđelja. Tokom boravka u Njemačkoj surađivao je u esenskom listu *Ruhrwort* i još nekim drugim publikacijama, a od domaćih u *Dobrom Pastiru*, *Bosni Srebrenoj*, *Jukiću*, reviji *Nova et vetera*, *Kani* i *Svjetlu riječi*. Bio je urednik provincijskog glasila *Bosna Srebrena* od 1976. do 1982. godine. Objavio je i nekoliko knjiga od kojih svakako treba spomenuti *Vjerni Bogu vjerni Bosni*, *Franjevci na prijelazu u treće tisućljeće*, *Stvarnost i okom vjernika*, *Fratari i njegova Bosna*.

Fra Petar Anđelović je kao franjevac, a naročito kao provincijal, bio vjeran tradiciji bosanskih franjevaca. On je volio svoju zemlju, nastojeći njegovati dijalog sa svim narodima i građanima Bosne

i Hercegovine. Odigrao je ulogu i u društveno-političkom životu svoje domovine, osobito tijekom rata. Iz toga razdoblja ostalo je zapamćeno njegovo zalaganje za ***cjelovitost*** Bosne i Hercegovine, te odlučna borba za ostanak Hrvata-katolika u njoj. Bio je gorljivi protivnik svake politike podjele BiH, zbog čega se otvoreno sukobljavao i s političkim strukturama tadašnje Herceg-Bosne odnosno Hrvatske. Politiku je smatrao područjem one ljudske djelatnosti koja ima najveći utjecaj na „male“ ljude. I kada je bio proglašavan „političarom“ i osporavan, politiku je nastojao voditi iz vjerničkog, kršćanskog, franjevačkog kuta. I iz toga je proizlazila njegova mudrost komuniciranja. Svi čestiti ljudi Bosne i Hercegovine su ga poštovali i smatrali jednim od svojih (bosanskih) sinova.

Fra Mijo Džolan

OPROŠTAJNA MISA ZA + FRA PETRA ANĐELOVIĆA

Bistrik, 15. 1. 2009.

Dubrave, 16. 1. 2009.

Draga braćo i sestre!

Draga rodbino, prijatelji našeg fra Petra!

Kad se opraštamo od ljudi poput našega fra Petra Anđelovića, pored zahvalnosti za sve dobro koje je kao čovjek, humanist, intelektualac, publicist, društveno angažirani teolog i vjernik, komunikolog, svećenik franjevac svjedočio u vremenima pervertiranih vrijednosti, te hladnokrvnog i istovremeno zagriženog prezira prema čovjeku, rastužuje nas osjećaj gubitka svim nama goruće potrebne ljudske veličine: svjedoka i zaljubljenika u nove mogućnosti svih nas ponaosob i našeg bh. društva.

No, ovo je za fra Petra dan na koji se gubitak i dobitak susreću u jednoj točki, iza koje se smrt kao kolaps sustava života, prema teologu Karlu Rahneru, doživljava doduše kao pad, ali u perspektivi nade, ipak, kao pad u naručje milosrdnog Oca.

Ova vjernička egzistencijalna napetost otvarala je i fra Petrov život, svaki njegov trenutak ka vječnosti i svako ophođenje sa stvorenjem, ljudima, osobito najmanjima, mjestom radosne etične odgovornosti za sve stvoreno kao „čuvara bitka“.

S fra Petrom smo prije dvadeset dana ovdje na Bistriku u crkvi sv. Ante u Sarajevu slavili misu polnoćku, Božić: rođenje Isusa Krista. Spominjem ovaj podatak jer je teološki sadržaj Božića bitan za Petrov humanizam i etos.

Istovremeno, on nije nipošto bijeg u neobvezatnu onostranost, već jedan moderni, sretni spoj mistike i politike.

Taj specifični spoj fra Petrove duhovnosti izriče franjevačka intelektualna tradicija kao svjetonazor i program: sve što čovjek treba jest biti pravedan. A nakon Isusa Krista jedini pravedan odnos prema svemu stvorenju jest ljubav. Tu duhovnost fra Petar je osobno njegovao, naviještao i nastojao prakticirati.

U jednom pismu braći on piše: „Ljudima uvijek nanovo darivani božićni dar je spoznaja da na ovom svijetu nije ništa veće ni svetije od čovjeka, jer je Bog postao čovjekom. Sve druge istine, koje se nazivaju vjerskim ili kršćanskim, osuđene su na svoj mali život u sjeni ove velike istine. I od tada, od prvog Božića, sve mora biti radi čovjeka: i Crkva, i nacija, i država, i politika, i privreda, jednostavno sve.“

Toliko o vjerničkom utemeljenju fra Petrova humanizma, neumornog traženja razloga da se ne odustane od čovjeka, od ljubavi prema čovjeku.

Budući da fra Petar svoj kršćanski humanizam nije živio samo u sferi religijskoga, već ga svjedočio osobito originalno, uvjetno govoreći, na nereligijskim područjima kulture, društva, politike, medija, danas smo ovdje okupljeni kao njegovi prijatelji iz raznih područja života, različitih svjetonazora i povijesno, a ne metafizički – kako bi fra Petar znao govoriti – uvjetovanih pripadnosti.

Jedan osjećaj nas nedvojbeno ujedinjuje: opraštamo se od čovjeka koji je to u punom etimološkom opsegu grčkog pojma za čovjeka – *anthropos* – *to jest onaj koji se uspravio*.

Fra Petar se uspravljao trajno u evanđeoskoj viziji slobodna čovjeka: biti čovjek za drugoga, makar cijena zauzetosti za dobro drugoga tako često bila prevelika i tako se opasno razilazila s oportunom mudrošću svijeta.

U neumornom nastojanju da djeluje kao katalizator pozitivnih procesa među ljudima i narodima u BiH, neodoljivo me uvijek podsjećao na velikog Michellangela iz jedne anegdote:

Kako je Michellangelo ulicama Firence kotrljao mramorni blok i na čuđenje i upite sugrađana što radi odgovarao kako želi iz kamena istjerati, to jest isklesati anđela, tako je i fra Petar vjerovao kako čovjeka treba probuditi, kako je u čovjeku moguće probuditi dobrotu, slobodu, ljubav, dostojanstvo.

Scena na kojoj treba u ljudima probuditi anđela nije apstraktna. Ona je naš konkretan duhovni, kulturni, nacionalni, politički prostor: to su naše obitelji, zajednice, zavičaji, Crkva, cjelina bh. društva, to je danas nezaobilazno globalni svijet u kojem smo svi jedni drugima susjedi, ispunjeni istom čežnjom za globalnom etikom odgovornosti i solidarnosti.

Ova nada je očigledno bila razlog što su ljudi hrlili fra Petru kao što su nekoć hrlili pustinjacima kako bi život, svoje zamršene odnose sagledali iz one perspektive koja otvara oči, razbija blokade uma i srca.

Živjeti u bilo koje normalno vrijeme s fra Petrovim zadaćama i službama, biti kao provincijal Bosne Srebrene na čelu zajednice koja sebe definira kao bratstvo u poslanju: da donosi mir, nadu, ljubav, radost, dobro u živote ljudi jest izazov koji nadilazi svačije snage.

K tomu naš fra Petar nije živio u normalnim vremenima.

U memoriji Provincije on će ostati zapamćen kao provincijal koji je vodio zajednicu kroz teško vrijeme rata i poraća od 1991. do 2000. Ovo vrijeme po stradanjima ljudi, čitavih zajednica i naroda u BiH, po nestanku i beznađu čitavih zavičaja, urušavanju svih vrijednosti i struktura usporedivo je po svojoj tragičnosti tek s nekoliko najtežih godina u sedamstoljetnoj povijesti franjevacu u BiH.

Štoviše, ovo je tragedija koja traje: po neprobuđenim ljudima i po nepravednim strukturama.

Zato mi danas u zahvalnosti osjećamo da fra Petar nije bio tek standardni provincijal. On je provincijal koji je našu zajednicu

hrabrio da se osloni na tri čvrste arhimedovske točke, s kojih se kad-tad može pokrenuti novi svemir odnosa prema životu ljudi, zajednica, Crkve i naroda u BiH.

Veliki su, znao je govoriti, oni koji ne čekaju bolja vremena, već koji oslonjeni na ove točke započinju nova bolja vremena, angažirajući se čista srca i hrabro za pomirenje, brigu za ljude, dostojanstvo pojedinaca i naroda, afirmaciju dobra u javnom prostoru našeg društva.

Uz zahvalnosti za to odvažno i dalekovidno kormilarenje našim brodom naznačimo tek kratko te fra Petrove čvrste točke, koje odaju i podrijetlo i narav njegovu ljudskog profila:

- 1) Prvi čvrsta točka fra Petrova svjetonazora jest život u obdarenosti kršćanskim humanizmom. Fra Petar ga temelji na najviše autoritetu: Bogu. Bog od nas nikada ne odustaje. Spasenje nije tek matematički zbir naših dobrih djela. Zato ovaj humanizam ne dopušta grč i strah samospašavanja već otvorenost za novo u ljudima i svijetu. U vjernosti Gospodinu ni mi nikada ne smijemo odustati od sebe i drugih ljudi. Poznato mi je iz osobnih susreta i događaja kako se fra Petar radovao kao dijete svakoj ljudskoj gesti u općem pomračenju rata, jer su one bile znak da nije sve izgubljeno. Dokle god ne zavlada opći prezir prema čovjeku, i naše vrijeme i mi s njim imamo šansi. Skliznuće s ovih temelja je uvijek moguće, ali Bog računa s tobom kao pravednikom koji svjedoči nadu. Zato svaka gesta dobrote ima neizmjereno značenje, osobito ako je učinjena unatoč vlastitoj patnji i iskustvu nepravde: Bolje je trpjeti čineći dobro nego čineći zlo, fra Petar je često ponavljao franjevačku misao.
- 2) U fra Petrovu humanizam ima mjesta za sve ljudsko: slobodu, emancipaciju, radost, zajednice, obitelji, društvo, kulturu, narod, Crkvu, za moderne kreposti dijaloga, globalne etike. Nitko ne živi u apstraktnom prostoru. Problem nastaje onda kad zajednica postane grob pojedinca i kada ona sebe proglasi nadomjeskom za Boga. Tada se događaju kataklizme.

Fra Petar nikada nije mogao preboljeti tragedije ljudi koje je nečija (znao je govoriti: moja - tvoja) dobrota i hrabrost trebala zaštititi. On u knjizi *Vjerni Bogu - vjerni Bosni* zapravo razvija tu ideju odgovornosti da o svom zavičaju, svojoj domovini razmišljamo odgovorno. On hrabro, skoro na rubu idolatrije, izjednačava vjernost jednoj povijesnoj relativnoj stvarnosti (BiH) i vjernost vječnom i jedinom apsolutu: Bogu.

Ali kad znamo da je za fra Petra Bosna vizija, eshatološki susret mira i pravde za sve, onda s jedne strane znamo da njegova Bosna nije još ni izdaleka kod kuće u našoj konkretnoj BiH, ali i s druge strane da je uvjet slobode i ljudskosti za takvu se Bosnu u BiH zauzimati, a nepravedni provizorij dovodi u pitanje radi dobra i dostojanstva sve njezine djece.

Na toj točki izgradio je fra Petar vjerodostojan politički koncept. Za njegovu realizaciju trebaju novi ljudi. Do sada smo bili fascinirani onima koji su znali tehnologiju vladanja. Fra Petar je nastojao prepoznati i afirmirati ljude koji posjeduju hrabrost služenja. To bi mogao biti sažetak svega onoga što je fra Petar politički zastupao.

3) Kao vjernik fra Petar je u vremenu Božje šutnje (Auschwitz, Srebrenica, Vukovar, Jasenovac, Bleiburg, Grabovica...) i iskustva praznine nastale „Božjom smrću“ (Nietzsche) nestanka referentne čvrste točke izvan samog čovjeka, ipak u Bogu koji sam žrtvuje svoju odvojenost, apsolutnost od povijesti, našao mjesto metafizičke topline i razloga za ljubav u povijesti.

U svijesti i praksi suvremenog čovjeka Bog je istjeran iz života. Nastala je jedna praznina. Fra Petrova dilema kao teologa i vjernika ostala je otvorena za dijalog sa svim iskustvima. On je nastojao pomoći ljudima da shvate njezinu ozbiljnost i oštrinu.

Opasnost koja nastaje nestankom Boga ljubavi iz svih sfera života jest nestrpljivo, prebrzo popunjavanje nastale praznine najčešće religijskim surogatima bez humanizma i bez bezuvjetne ljubavi.

Bolje je čuvati tu prazninu, izdržati Božju šutnju nad našim ponorima, kako bi nas ona poticala na nemirenje sa zaleđenim stanjem, koje proizvodi patnike i afirmira prezir prema čovjeku.

Opraštamo se od našeg fra Petra, čovjeka koji je na ovim točkama gradio svoj osobni život, hrabrio sve koje je susreo da izvan ovih temelja ne grade jer je to uzaludan posao: Ako Gospodin kuće ne gradi, uzalud se muče graditelji!

Zato u duhu fra Petrova života i njegovih vizija kojima je godinama pomagao da razumijemo svoje vrijeme i svoje zadaće najbolja zahvala bit će da ostanemo otvoreni za budućnost, da vjerujući u bezuvjetnu ljubav Božju vratimo entuzijazam u naše živote i odnose, te tako izgradimo povjerenje u zaboravljene i zamagljene mogućnosti čovjeka.

Neka Gospodin, koji je presudno određivao koordinate fra Petrova zemaljskog putovanja, otvori onu njemu zadnju tajnu postojanja, koja je po Einsteinu ujedno lijepa i jednostavna: susret s Ljubavlju!